

1. See riik koosneb 7 saarest, millest 4 on asustatud. Riigil on kaks riigikeelt. Riigis pole ei jõgesid ega järvi. See on Euroopa Liidu kõige väiksem riik nii pindalalt kui ka rahvaarvult.

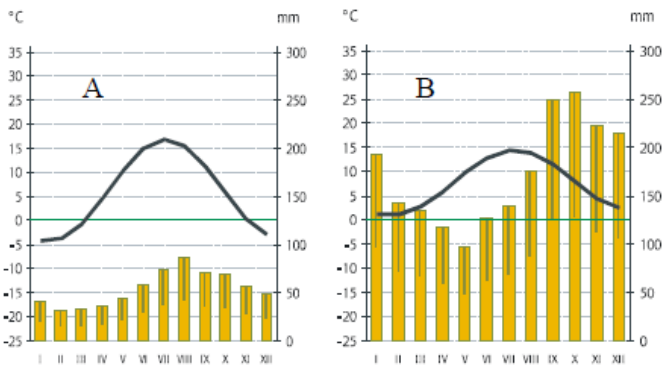
Mis riik see on? *Malta*

Mis on selle riigi pealinn? *Valleta*

Määra pealinna geograafilised koordinaadid. *35° 54' N ja 14° 31' E*

3 p

2. Iseloomusta diagrammide abil kahe koha kliimat.

Temperatuur ja selle aastane käik: *A –*

temperatuuri aastane amplituud on suurem kui B; A suvi palavam ja talv külmem kui B

Sademetehulk ja nende aastane jaotumine.

A – sademeid aasta jooksul tunduvalt vähem

kui B; A sajab rohkem suvel ja talv on

kuivem, B sajab rohkem sügis-talvel, suve

algus on vähem sademeid.

- b) Kumb diagramm iseloomustab Bergeni, kumb Oslo kliimat.

Bergen B Oslo A

- c) Millest on tingitud nende kohtade kliima erinevused? Too välja 2 erinevat tegurit ja selgita neid.

1. *Bergen on läänetuulte tuulealusel nõlval – suurem sademete hulk.*

2. *Bergen on avaookeani ääres, suurem Põhja-Atlandi sooja hoovuse mõju temperatuuri ühtlustamisel.*

3. *Oslo jääb Skandinaavia mäestiku taha (tuulealune nõlv) – väiksem sademete hulk.*

4. *Oslo jääb rohkem mandri mõju alla – suurem temperatuuri kõikumine aasta jooksul.*

- d) Kui Tallinnas on täna 19.november ja kell on 11:35, mis päev ja kell on samal ajal

Bergenis *19.november, 10:35*

Oslos *19.november, 10:35*

Õpilane saab maksimumpunktid, kui on kirjutanud mõlema linna juurde nii kuupäeva kui ka kellaaja õigesti.

- e) Määra Bergeni geograafilised koordinaadid.

Bergeni geograafilised koordinaadid on: *60-61° N, 5-6° E*

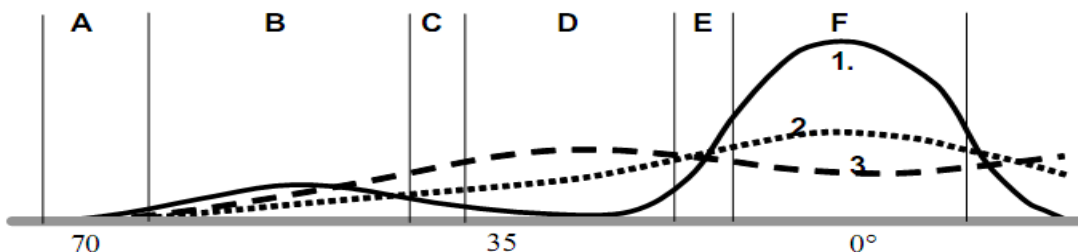
- e) Mis ilmakaares asub Bergen Oslost vaadatuna? *Läänes 1 punkt ; (loodes 0,5punkti)*

3. Joonisel on erinevate joontega kujutatud aasta keskmise õhutemperatuuri, sademete hulga ja aurumise muutumist 70 laiuskraadi ja ekvaatori vahelisel alal (tähistatud tähtedega).

- a) Mis numbriga on joonisel tähistatud: temperatuur 2 ; sademed 1 ; aurumine 3 ?

- b) Mis loodusvööndid on kujunenud sellistes tingimustes ja on joonisel tähistatud tähtedega B, C, E?

B – *okasmets (taiga) ; C – sega- ja lehtmets (segamets; laialehine mets) ; E – savann*

4. Kirjuta kaardile võimalikult täpne pealkiri.

Metsad maailmas. Metsade levikuala maailmas jne sobiva sõnastusega pealkirjad

Kirjuta kaardile õigestesse kohtadesse: *lõunapöörjooon ja põhjapolaarjoon.*

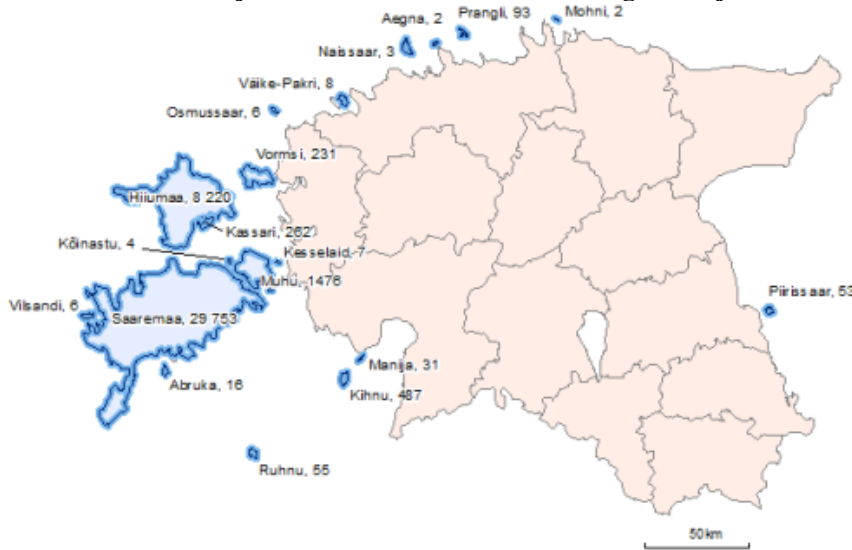
Mõlema joone õige märkimine annab kokku 1 punkti

Viiruta kaardil alad, kus võivad esineda *polaaröö ja polaarpäev*.

2 punkti saab õpilane, kes on viirutanud nii maismaa kui ka merealad põhja- ja lõunapolaaraladel (polaarjoonest pooluseni)

2p

5. Mida on kujutatud Eesti kaardil numbritega? Väljenda end võimalikult täpselt.

Püsivalt asustatud saared 2011.

aasta rahva ja eluruumide loenduse andmetel – 2 punkti.

Kui õpilane seostab, et tegemist on saartega ja seal elavate inimeste arvuga – 2 punkti

Õpilane peab tooma välja seose saare ja tema kõrval oleva numbri vahel.

2p

6. Järgnevalt on esitatud arvanded kahe Eesti saare pindala muutumise kohta.

Piirissaare pindala oli 1796. a. 20 km²; 1834 a. 10 km²; ja 2013. a. 7,5 km².

Vilsandi pindala oli 1700. a. 6,8 km²; 1800 a. 7,6 km² ja 2013. a. 8,9 km².

Mis on muutuste põhjuseks?

Piirissaare pindala väheneb seoses Peipsi lõunaosa vajumisega.

Vilsandi saare pindala suureneb seoses neotektoonilise (jäähaja-järgse) kerkega selles piirkonnas.

Kumbki pool vastusest annab 1 punkti, kokku 2 punkti.

2p

7. Paranda valed väited õigeks eitust kasutamata.

väär a) Eesti viiest rahvusparkist paikneb vaid üks tervikuna ühe maakonna territooriumil. *Kaks – Matsalu ja Vilsandi on ühe maakonna piirides*

väär b) Paldiskis pumbatakse joogivett Devoni liivakividest. *Ordoviitsiumi lubjakividest*

Tõene c) Kalimantanil on päike seniidis sügisesel pööripäeval.

Punkti ei saa, kui vale vastus on õigeks parandamata.

3p

8. Eestis ja veel umbes 70 riigis on üks päev aastas, mille pikkuseks on 25 tundi ööpäevas. Millal oli selline päev viimati Eestis ja millise nähtusega seoses?

Talveajale üleminek, oktoobri viimasel pühapäeval, kui kella keeratakse varahommikul 1 tunni võrra tagasi.

9. a) Mis ajastu lubjakividest kaevandatakse Eestis kukersiiti? Ordoviitsium

b) Mis maakonnas paiknevad suurimad kukersiidi varud ja toimub kaevandamine? *Ida-Virumaa*

c) Mis on selle maavara kõige tähtsam kasutusala? *Kütus elektrijaamades*

d) Miks paiknevad Eesti suuremad elektrijaamad Kirde-Eestis Narva lähedal, aga mitte Tallinnas, kus elab 30% Eesti rahvastikust ja nõudlus elektri järele on väga suur? *Põlevkivi (kukersiidi) kütteväärtus on liiga väike (kasutegur on väike) ja seetõttu läheksid transpordikulud liiga suureks. Põlevkivi on kohaliku tähtsusega kütus*

10. Millise ajastu kivimite levikuala on kaardil viirutatud? Devon

Mis number vastab nendele kivimitele geoloogilisel läbilõikel? *2*

Miks Põhja-Eestis see kivimikiht puudub? *Devoni ajastul oli Põhja-Eesti maismaa ja settekivimeid enam tekkida ei saanud*

Millise ajastu kivimid avanevad Põhja-Läti pealiskorras? *Devon*

1p

4p

11. Eesti kõrgustikud võib rühmitada kahte rühma:**I rühm:** Pandivere ja Sakala kõrgustikud**II rühm:** Haanja ja Otepää kõrgustikud.Nimeta **võrdlevalt** kaks erinevust nende kõrgustike rühmade vahel.

2p

*1) I rühma moodustavad kulutuskõrgustikud, II rühma moodustavad kuhjelised kõrgustikud.**2) Kulutuskõrgustikud on üldjoontes tasase pinnamoega (lainjad tasandikud), kuhjelised kõrgustikud on väga vahelduva pinnamoega (künnad, nõod)**3) Kulutuskõrgustike välisilmel on tugevasti mõjutanud aluspõhi (lubja- või liivakivist tuumik).**Kuhjeliste kõrgustike välisilme ei sõltu aluspõhja reljeefist, selle on kujundanud eelkõige mandrijää ja selle sulavete tegevus.**Õpilane saab punkti, kui ta on erinevused kahe kõrgustike rühma vahel toonud välja võrdlevalt.***Miks Pandivere kõrgustiku keskosas ca 1375 km² suurusel alal puuduvad jõed ja järved?**

2p

*Tegemist on lubjakivi avamusalaga, kus esineb ulatuslikult karsti, mistõttu pinnavesi valgub kiiresti põhjavette. Selles piirkonnas on ka väga õhuke pinnakate, mis samuti soodustab vee kiiret valgumist.***12. Eestit võib iseloomustada mitmete numbritega. Kirjuta võimalikult täpselt iga numbri järele, millist fakti****Eesti kohta see kõige paremini iseloomustab.**

5 n

- a) umbes 66 000 km² *Eesti pindala koos territoriaalmere aladega*
- b) 318 m *Suure Munamäe kõrgus*
- c) 3793 km *kogu Eesti rannajoone (Mandri-Eesti + saared) pikkus*
- d) 1 286 000 *1. jaanuaril 2013 elas Eestis 1286000 inimest*
- e) 47 *linnade arv Eestis*

13. Vaata kaarti. Hinda väidete õigsust, vajadusel paranda lausetes vead eitust kasutamata.

4 p

- a) Horisontaalide löikevahe on 10m. *väär, löikevahe on 5 meetrit*
- b) Kassi talust on näha Koera talu, kuna nende vahel on pigem madalamad alad. *Tõene*
- c) Kõik kolm talu asuvad enam-vähem samal absoluutsel kõrgusel, 40-45m kõrgusel. *Tõene*
- d) Kuke talu asub Koera talu suhtes edelas, asimuudil 55-60°. *väär, kirdes*

Vasta küsimustele kaardi järgi.

e) Milline kaardil olevatest taludest on kõige tõenäolisemalt maha jäetud? Mille järgi otsustad?

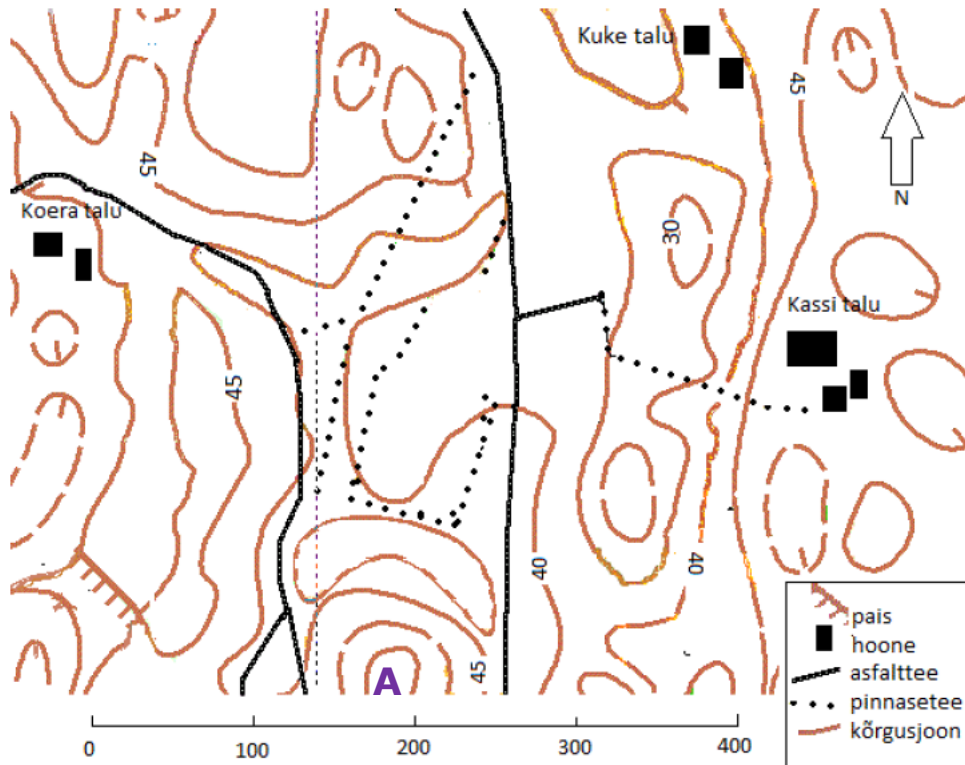
Kuke talu, sinna ei lähe teed

1 p

f) Tähista kaardil kõrgeim punkt tähega A. Kui kõrgel see on merepinnast?

Kui vastus on vahemikus 56-59m, saab õpilane 1 punkti.

1 p

14. Vasta küsimustele.

7p

- a) Millisel maailma riigil on kõige pikem rannajoon? *Kanada*
- b) Nimeta pindalalt suurim maailma riik, millel pole merepiiri. *Kazahstan (Kasahstan)*
- c) Millises riigis asuvad 10 Euroopa kõrgeimat juga? *Norra*
- d) Llullaillaco on maailma kõrgeim tegev vulkaan. Milliste riikide piiril ta asub?
Tšiili ja Argentina
- e) Kahel maailma riigil on lipuvärvid ja nende paigutus ühesugune. Nimeta need riigid.
Monaco ja Indoneesia
- f) Millisel Euroopa riigil on kõige lühem rannajoon? *Monaco*
- g) Selle EL liikmesmaa kõrgeim punkt on kõige väiksema absoluutse kõrgusega. *Taani (171m)*
- h) Kui reisida Cape Horni neemelt otse ida suunas, siis milline maismaa osa jääb esimesena tee peale?
Cape Horn

KOKKU 60 PUNKTI